

accumulated in various directions of psychological knowledge and practice in the field of providing psychological assistance. "System simulation of energy-information processes by O. Zelinsky" is a practical, operationally structured integrative method of deep personal changes, that are carried out in the process of awareness, acceptance and residence of the multivariable life-reality in order to achieve the state of "I am" (A. C. Almaas), conditions of the fullest and authentic personal manifestation.

Sources of origin, objective interpretation and explanation of the method of system modeling in psychological counseling are: general theory of systems, quantum mechanics, quantum field theory. The psychological roots of system modeling take on the following: existential-phenomenological approach, existential-humanistic psychotherapy, psychodrama, psychosemantics, NLP. System modeling conceptualization as a methodological procedure for the introduction of certain ontological notions provides need: conceptual operationalization; creation of conceptual communication schemes, that reflect the possible trends of change and allow to produce hypotheses about nature, the nature of their relationship and formalize the method functional principles; creation of classification of diagnostic methods and reconstruction of personality meanings; explanation the psychotherapeutic possibility of the system modeling method.

Keywords: psychological counseling, integrative approach, system modeling, system, element, state, connection, attractor, meaning, paradoxical meaning.

Отримано: 10.12.2017 р.

УДК 159.9

І.В. Клименко

СПЕЦИФІКА САМООРГАНІЗАЦІЇ КУРСАНТІВ У МЕЖАХ ПРОГРАМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ В ПЕРІОД ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

І.В. Клименко. Специфіка самоорганізації курсантів у межах програми психологічного супроводу в період підготовки поліцейських. Виявлено значущі показники за шкалами "Планомірність", "Фіксація" і "Самоорганізація" серед досліджуваних груп курсантів, майбутніх працівників поліції, у межах проходження ними програми психологічного супроводу в період професійної підготовки. Встановлено, що курсанти з високим рівнем саморегуляції, яких було залучено до програми, характеризуються більш високим рівнем самоорганізації щодо тактичного планування свого робочого й особистого часу, цілеспрямованістю та наполегливістю в досягненні намічених планів. Що стосується курсантів із низьким рівнем саморегуляції, яких не було залучено до програми психологічного супроводу, визначено, що вони характеризуються меншою гнучкістю й схильністю залишити розпочату справу.

Ключові слова: курсанти, працівник поліції, програма психологічного супроводу, період підготовки, саморегуляція, самоорганізація.

І.В. Клименко. Специфика самоорганизации курсантов в рамках программы психологического сопровождения в период подготовки полицейских. Выявлены значимые показатели по шкалам "Планомерность", "Фиксация" и "Самоорганизация" среди исследуемых групп курсантов, будущих работников полиции, в ходе прохождения ими программы психологического сопровождения в период профессиональной подготовки. Установлено, что курсанты с высоким уровнем саморегуляции, которых было привлечено к программе, характеризуются более высоким уровнем самоорганизации относительно тактического планирования своего рабочего и личного времени, целенаправленностью и настойчивостью в достижении намеченных планов. Что касается курсантов с низким уровнем саморегуляции, которых не было привлечено к программе психологического сопровождения, определено, что они характеризуются меньшей гибкостью и склонностью прекратить начатое дело.

сация" и "Самоорганизация" среди исследуемых групп курсантов, будущих работников полиции, в рамках прохождения ими программы психологического сопровождения в период профессиональной подготовки. Установлено, что курсанты с высоким уровнем саморегуляции, которые участвовали в программе, характеризуются более высоким уровнем самоорганизации в отношении тактического планирования своего рабочего и личного времени, целеустремленностью и настойчивостью в достижении намеченных планов. Что касается курсантов с низким уровнем саморегуляции, которые не проходили программу, они характеризуются меньшей гибкостью и склонны оставить начатое дело.

Ключевые слова: курсанты, работник полиции, программа психологического сопровождения, период подготовки, саморегуляция, самоорганизация.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Аналіз сучасної дійсності свідчить про те, що проблема активізації внутрішніх резервів людини, її потенційних особистісно-психологічних можливостей є нагальною, зокрема у професійній сфері. До цієї проблеми належать питання самоорганізації курсанта, майбутнього працівника поліції, його психічних станів, поведінки та професійної діяльності в зв'язку з необхідністю забезпечення якісної професійної освіти та діяльності фахівців, які працюють в умовах різного рівня складності й напруженості.

Незважаючи на те, що психологічні аспекти професійного становлення суб'єктів правоохоронної діяльності є досить поширеним предметом уваги багатьох науковців, а у наявних дослідженнях надано результати вивчення численних психологічних характеристик курсантів, майбутніх правоохоронців, однак проблема формування особистості працівника поліції саме в контексті професійної освіти набуває сьогодні особливої актуальності. Реформування правоохоронної системи висуває нові вимоги не тільки до особистості поліцейського, але й до освітніх умов, у яких така особистість формується. Зміст та технології нової поліцейської освіти мають бути спрямованими на створення таких психологічних характеристик особистості майбутніх професіоналів, які забезпечать формування професійної компетентності та актуалізацію особистісно-професійних ресурсів правоохоронців.

Характеристики особистості курсанта-правоохоронця мають винятково велике значення для професійної діяльності, адже саме його індивідуально-психологічні властивості визначатимуть, як будуть вирішені ті завдання, що поставатимуть перед ним; чи виявить він себе відповідальним, ініціативним, самостійним працівником; чи зможе вийти зі складних та нештатних ситуацій; чи всіх зусиль докладатиме для успіху.

Одним із чинників психологічної готовності до професійної діяльності, як констатує М.В. Гринців, є саморегуляція. Серед різновидів само-

регуляції виокремлюють діяльнісну саморегуляцію, орієнтовану на регуляцію дій, і особистісну, спрямовану на перетворення ставлень людини до різних видів діяльності, до інших людей, до самої себе. Особистісна саморегуляція – це самодетермінація дій суб'єкта, спрямованих на зміну або вдосконалення у бажаному напрямку особистісних якостей та властивостей, з метою оптимізації ставлень, стосунків, що забезпечують його самоактуалізацію. Оскільки психологічна готовність розглядається дослідницею як емпіричний показник професійного становлення, то, на її думку, цілком доречним є розгляд особистісної саморегуляції як чинника професійного становлення [4, с. 51].

Спираючись на наявні дослідження проблеми саморегуляції та самоорганізації, О.С. Колобанов вказує, що аналіз змісту понять "самоорганізація" та "саморегуляція" дозволяє виявити відмінності між ними, які полягають у тому, що самоорганізація передбачає усвідомлене управління поведінкою та діяльністю, де інтеграція здійснюється при цілеспрямованих зусиллях, тоді як при особистісній саморегуляції залучені, крім того, й неусвідомлені механізми психіки. Це дозволяє вважати, що поняття "особистісна саморегуляція" є ширшим, ніж поняття "самоорганізація" [6, с. 31]. Отже, з огляду на це самоорганізація виступає однією зі складових особистісної саморегуляції.

Психологічні аспекти проблеми саморегуляції та самоорганізації знайшли відбиття в працях В.І. Моросанової, Є.Ю. Мандрикової, О.А. Конопкіна, М.М. Ярушкіна, тоді як педагогічні аспекти розглядали О.С. Гребенюк, Т.Б. Гребенюк, О.М. Локше, А.К. Осницький.

Останні дослідження та публікації, виділення нерозв'язаних складових проблеми, якій присвячено статтю. У сучасній складній професійній діяльності найважливішою властивістю фахівця, безумовно, слід вважати його здатність до самоорганізації. Дійсно, стабільність його ефективної діяльності багато в чому залежить від того, якою мірою він, орієнтуючись на внутрішні принципи, сам "вкладається" в організацію процесу цієї діяльності й самостійно створює умови для її оптимізації. Аналіз сучасної літератури й емпіричний досвід С.О. Богомаз [2, с. 164] показують, що схильність людини до самоорганізації слід розглядати як важливу складову її особистісного потенціалу, який є системною характеристикою й охоплює здатність протистояти небажаним змінам (стійкість) та одночасно ініціювати й здійснювати бажані (гнучкість).

З нашого погляду, високий особистісний потенціал людини може забезпечити за необхідності багаторазову мобілізацію її інтелектуальної, креативної та іншої активності, сприяючи досягненню продуктивності й результативності діяльності.

Стратегія й тактика поведінки з часом свого життя, спосіб їх використання, як у поточній ситуації, так і в масштабах цілого життя, є важли-

вими складниками життєдіяльності сучасної людини й показниками її особистої ефективності. Тобто навички саморегуляції й самоорганізації мають велике значення для самореалізації та самоактуалізації правоохоронців, оскільки в цьому виді діяльності здатність керувати власною поведінкою є одним із найважливіших чинників успішності. Ця обставина обумовлена наступним фактором: контингент, з яким працюють правоохоронці, вимагає від них максимальної витримки, здатності тверезо оцінити обстановку й свої сили, детально опрацьовувати програму дій.

В.І. Моросанова розглядає саморегуляцію як функціональний засіб суб'єкта, що дозволяє йому мобілізувати свої особистісні та когнітивні можливості, які виступають як психічні ресурси для реалізації власної активності [1].

О.М. Локше вказує, що розвиток саморегуляції дозволяє ефективніше забезпечувати розвиток цілісної індивідуальності людини та здійснення нею навчальної й професійної діяльності [7, с. 51].

Розвиток сфери саморегуляції правоохоронця можливий за рахунок розвитку таких професійно важливих компонентів, як уміння цілепокладання, планування, самоконтролю й самооцінки.

На думку І.А. Трофімової, самоорганізація, "будучи механізмом управління діяльністю, на відміну від саморегуляції (в розумінні П.К. Анохіна та Н.А. Бернштейна), яка є механізмом її здійснення, передбачає усвідомлення суб'єктом всієї складності структурно-функціональної будови й розвитку діяльності" [10, с. 16]. З огляду на це процеси саморегуляції стосовно процесів самоорганізації є ієрархічно нижчим рівнем управління діяльністю, але разом з тим становлять необхідну основу останніх.

Самоорганізація діяльності, за визначенням Є.Ю. Мандрикової, – це структурування особистого часу, тактичне планування й стратегічне цілепокладання, тобто здатність до інтегральної регуляції природних, психічних, особистісних станів, якостей, властивостей, яка здійснюється свідомістю, вольовими й інтелектуальними механізмами, виявляється в мотивах поведінки й реалізована в упорядкованості діяльності та поведінки [9, с. 97].

Численними дослідженнями було показано, що неадекватні дії людей переважно виконуються через психологічну неготовність до екстремальних, нештатних умов діяльності. Фактор екстремальності зі свого боку визначає підвищені вимоги, що ставляться до окремих професійно значущих характеристик особистості, яка часто стикається з позаштатними ситуаціями. Серед цих вимог, по-перше, підкреслюється значення соціально-психологічної готовності до роботи в екстремальних умовах. Особливу роль тут відіграють "сприятливі особистісні характеристики індивіда" (мотиви, цільові установки, характер, воля). По-друге, важлива наявність досить виражених вроджених нахилів і, по-третє, пластичності нервової

системи, що забезпечує процеси передбачення та ймовірного прогнозу, тобто тих нестереотипних актів поведінки, які гарантують виживання в екстремальній ситуації.

За О.І. Кудерміною, самоорганізація розуміється як сукупність процесів, викликаних входженням у деяку цілісність, які характеризуються тенденцією до поєднання. На думку авторки, ця тенденція, накладаючись на первинні властивості людини, викликає появу нових якостей як результату власного відображення людини в навколишньому світі за допомогою самовідображення та рефлексії.

О.І. Кудерміна наводить комплекс нових якостей, які проявляються в житті суб'єкта правоохоронної діяльності як його активність, а саме:

- тенденція до поєднання характерна не тільки для окремого суб'єкта правоохоронної діяльності: вона іманентна всій сукупності працівників і може бути окреслена за допомогою понять, властивих соціальній психології (групові норми, групові цінності і т.д.). Ця передумова є суттєвою при аналізі чинників процесу становлення професіонала, працівника правоохоронних органів, зокрема соціокультурного походження (наприклад, сучасний імідж поліцейського в суспільстві, наявність формальних та неформальних норм і цінностей);

- головним моментом виникнення тенденції до самоорганізації в процесі професіогенезу людини є входження її в цілісність (правоохоронні органи). При цьому самоорганізація породжується, по-перше, самою тенденцією до поєднання, по-друге, її результатами, новими якостями;

- сама цілісність (система правоохоронних органів) має деякі властивості самозбереження, саморегуляції своєї стійкості [8].

В.П. Бут стверджує, що за допомогою самоорганізації суб'єкт досягає поставлених цілей, будує власний життєвий шлях. Самореалізація набуває продуктивного характеру, коли вона спрямована на розвиток особистості й спирається на адекватні суб'єктивні стратегії [3].

Концепція самоорганізації є надзвичайно актуальною для курсанта, адже підготовка до професійної діяльності в спеціалізованих навчальних закладах МВС значно відрізняється від навчання в цивільних ВНЗ. Важливо правильно організувати свій час (у курсантів значно менше вільного часу для самопідготовки та самоосвіти, ніж у студентів), вміти самостійно працювати, мислити, усвідомлювати навчальний матеріал і застосовувати його під час практичних занять – усе це можна вважати необхідними передумовами ефективного формування в курсантів готовності до професійної самореалізації [5, с. 73].

Формулювання цілей і постановка завдань дослідження. Метою нашого дослідження було встановлення специфіки самоорганізації курсантів у межах програми психологічного супроводу (ППС) в період підготовки

поліцейських. Емпіричною базою виступив Харківський національний університет внутрішніх справ. Першу групу склали курсанти, яких не було залучено до програми психологічного супроводу, до другої групи увійшли курсанти, які брали участь у програмі.

Виклад методики й результати дослідження. Очевидною є необхідність проведення досліджень у галузі вивчення здатності до саморегуляції й самоорганізації суб'єктів, які часто стикаються з ситуацією ризику, зокрема працівників правоохоронної сфери, та визначення можливостей оптимізації зазначених якостей.

У нашому дослідженні як психодіагностичний інструментарій було використано методику О.Ю. Мандрикової "Опитувальник самоорганізації діяльності" – авторську психодіагностичну методику, створену на основі перекладу й розширеної адаптації англomовного опитувальника структури часу (скор. ОСВ, англ. Time Structure Questionnaire, скор. TSQ). Оригінальна методика була розроблена Н. Фішер і М. Бонт. Опитувальник самоорганізації діяльності вміщує 25 питань, які розподілені за шістьма шкалами: планомірність, цілеспрямованість, наполегливість, фіксація, самоорганізація та орієнтація на теперішнє. Практичне використання подібного інструменту психодіагностики дозволяє точніше диференціювати феномен структурування часу та показує ступінь самоорганізації й саморегуляції діяльності за допомогою структурування особистого часу, побудови планів. Опитувальник також описує ступінь сформованості здібностей до тактичного планування та стратегічного цілепокладання.

Результати дослідження самоорганізації курсантів, які навчались у межах програми психологічного супроводу та поза нею, подано в табл. 1.

Таблиця 1

Показники самоорганізації курсантів, які навчались у межах програми психологічного супроводу та поза нею

Шкали	Курсанти, які не брали участі в ППС (група 1)	Курсанти, які брали участь в ППС (група 2)	t	p
Планомірність	17,33±1,68	22,33±1,49	3,25	0,01
Цілеспрямованість	33,09±0,87	32,38±1,79	0,35	-
Наполегливість	21,66±0,66	23,80±0,94	1,02	-
Фіксація	18,09±0,24	20,47±0,95	2,43	0,05
Самоорганізація	4,52±0,11	9,14±0,67	5,30	0,01
Орієнтація на теперішнє	10,23±0,69	10,47±0,62	0,25	-

Показник за шкалою "Планомірність" у першій групі склав 17,33±1,68, а в другій групі дорівнював 22,33±1,49. Зафіксовано вірогідне підвищення показника в групі курсантів, які були залучені до програми

психологічного супроводу. Це свідчить про те, що ці досліджувані характеризуються більшою залученістю до тактичного щоденного планування за певними принципами, більш схильні послідовно реалізовувати поставлені цілі, мають досконаліші навички тактичного планування.

Математико-статистичний аналіз не виявив значущої різниці за шкалою "Цілеспрямованість", де показник у першій групі дорівнює $33,09 \pm 0,87$, а в другій – $32,38 \pm 1,79$. Отже, досліджуваним обох груп однаково притаманна здатність бачити та розуміти свої цілі, спроможність їх досягати.

За шкалою "Наполегливість" вірогідні відмінності відсутні між групами досліджуваних ($21,66 \pm 0,66$; $23,80 \pm 0,94$). Тобто як для курсантів, що навчалися в межах програми психологічного супроводу, так і для курсантів, яких не було до неї включено, однаково характерними є схильність організувати та структурувати свій час, здатність до вольових зусиль.

Достовірні відмінності отримані за шкалою "Фіксація". У курсантів, які брали участь у програмі психологічного супроводу, показник склав $20,47 \pm 0,95$, а в групі, яка не була до неї залучена, цей показник дорівнював $18,09 \pm 0,24$ при $p < 0,05$.

Отже, досліджувані другої групи демонструють більшу схильність до фіксації на заздалегідь запланованій структурі організації подій у часі, прихильність до чіткого розкладу, вони більш старанні й відповідальні, орієнтовані на завершення розпочатої справи, залишаючись при цьому досить гнучкими в плануванні своєї діяльності.

За шкалою "Самоорганізація", що вимірює схильність суб'єкта до використання зовнішніх засобів організації діяльності, в першій групі встановлено вірогідно менший показник на відміну від другої групи ($4,52 \pm 0,11$ та $9,14 \pm 0,67$ відповідно, $p < 0,01$).

На підставі нормативів тесту представникам першої групи притаманний недостатній рівень самоорганізації, вони не схильні при організації своєї діяльності звертатися до зовнішніх засобів, які допомагають в управлінні часом, що може негативно позначатися на якості їхньої діяльності. Курсанти другої групи досягають нормативного рівня показника за цією шкалою, що відбиває їхню схильність при плануванні свого робочого та особистого часу використовувати як допоміжні засоби (щоденники, записники тощо), так і свою природну організованість.

Математико-статистичний аналіз не виявив вірогідних розбіжностей між досліджуваними першої та другої групи за шкалою "Орієнтація на теперішнє" ($10,23 \pm 0,69$ та $10,47 \pm 0,62$ відповідно). Отже, досліджувані обох груп майже рівною мірою схильні бачити й цінувати своє психологічне минуле та майбутнє, поряд з тим що відбувається зараз.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Останнім часом питання самоорганізації активно постають перед людиною в процесі її

особистої й професійної самореалізації, а також у контексті ефективного управління власним часом. Стратегія й тактика регуляції часу свого життя, спосіб його використання як у поточній ситуації, так і в масштабах цілого життя є важливими складниками життєдіяльності сучасної людини й показниками її особистої ефективності. Розвинуті процеси самоорганізації забезпечують автономність людини в організації власного життя, її здатність самостійно й усвідомлено ставити цілі, аналізувати ситуацію, моделювати роботу з досягнення поставленої мети, виділяти критерії її оцінки та контролювати хід виконання як проміжних, так і кінцевих результатів діяльності, адекватно й оперативно реагувати на будь-які зміни. Саме це обумовлює значущість оптимального рівня самоорганізації для сучасної людини. Особливої актуальності вдосконалення процесів самоорганізації набуває для представників стресогенних професій, зокрема для правоохоронців, діяльність яких переважно здійснюється в надзвичайних умовах, що своєю чергою призводить до виникнення у працівників поліції негативних змін у психіці особистості.

Це вимагає реалізації системи спеціально організованих педагогічних та психологічних впливів, одним із блоків якої обов'язково мають бути заходи з формування та розвитку здатності до самоорганізації майбутніх правоохоронців у період професійної підготовки.

На підставі результатів нашого дослідження специфіки самоорганізації курсантів у контексті програми психологічного супроводу на етапі професійної підготовки було зроблено низку вагомих висновків.

Курсанти, які брали участь у програмі, характеризуються більшою залученістю до тактичного щоденного планування за певними принципами, більш схильні послідовно реалізовувати поставлені цілі, мають досконаліші навички тактичного планування. Не менш важливим є той факт, що вони для планування свого робочого та особистого часу використовували як допоміжні засоби (щоденники, записники тощо), так і свою природну організованість. Досліджувані другої групи демонструють більшу схильність до фіксації на заздалегідь запланованій структурі організації подій у часі, прихильність до чіткого розкладу, вони більш старанні й відповідальні, орієнтовані на завершення розпочатої справи, залишаючись при цьому досить гнучкими в плануванні своєї діяльності.

Щодо курсантів, які навчалися поза межами програми психологічного супроводу, було встановлено, що вони менш схильні до щоденного планування та організації чітких цілей. Представникам першої групи притаманний недостатній рівень самоорганізації, вони не схильні при організації своєї діяльності звертатися до зовнішніх засобів, які допомагають в управлінні часом, що може негативно позначатися на якості їхньої діяльності.

Отже, емпірично доведено доцільність та необхідність цілеспрямованих психолого-педагогічних впливів під час професійної підготовки курсантів, майбутніх поліцейських, що стає можливим у межах реалізації системи психологічного супроводу, яка спрямована, зокрема, на формування навичок тактичного планування й стратегічного цілепокладання, побудови планів, визначення мети та ефективного структування особистого часу.

Список використаних джерел

1. Алексеева Л.Ф. Психическая саморегуляция активности личности / Л.Ф. Алексеева // Психологические механизмы регуляции активности личности : сборник науч. трудов. – Новосибирск : НГПУ. – 2001. – Ч. 1. – С. 26-41.
2. Богомаз С.А. Типологические особенности самоорганизации деятельности / С.А. Богомаз // Вестник Томского государственного университета. – 2011. – № 344. – С. 163-166.
3. Бут В.П. Методические рекомендации относительно особенностей профессионального отбора в оперативно-спасательные службы гражданской защиты МЧС Украины : учебное пособие / В.П. Бут, В.В. Вареник. – Черкассы : ЧИПБ МЧС Украины, 2004. – 133 с.
4. Гринців М.В. Особливості саморегуляції майбутніх психологів як чинник їхнього професійного становлення : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / М.В. Гринців. – К., 2016. – 262 с.
5. Грищенко М.В. Особенности профессиональной самореализации при подготовке будущих полицейских в Украине / М.В. Грищенко // Вестник по педагогике и психологии Южной Сибири. – 2016. – № 2. – С. 65-77.
6. Колобанов А.С. Развитие способности к самоуправлению деятельностью у студентов – будущих педагогов : дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / А.С. Колобанов. – Шуя. – 2015. – 222 с.
7. Колокольникова З.У. Сформированность навыков саморегуляции и самоорганизации деятельности будущих социальных педагогов / З.У. Колокольникова, Е.Р. Алимова // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2015. – № 7-1. – С. 121-124.
8. Кудермина Е.И. Методология психологического анализа субъекта правоохранительной деятельности [Электронный ресурс] / Е.И. Кудермина // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 6. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.science-education.ru/pdf/2012/6/465.pdf>
9. Мандрикова Е.Ю. Разработка опросника самоорганизации деятельности / Е. Ю. Мандрикова // Психологическая диагностика. – 2010. – № 2. – С. 87-111.
10. Трофимова И.А. Самоорганизация как фактор успешности деятельности аспирантов : дисс. на соискание канд. психол. наук : спец.

13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / И.А. Трофимова. – 1983. – 158 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Alekseeva L.F. Psihicheskaja samoreguljacija aktivnosti lichnosti / L.F. Alekseeva // Psihologicheskie mehanizmy reguljacji aktivnosti lichnosti : sbornik nauch. trudov. – Novosibirsk : NGPU. – 2001. – Ch. 1. – S. 26-41.

2. Bogomaz S.A. Tipologicheskie osobennosti samoorganizacii dejatel'nosti / S.A. Bogomaz // Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2011. – № 344. – S. 163-166.

3. But V.P. Metodicheskye rekomendatsyy otnosytel'no osobennostey professional'nogo otbora v operativno-spasatel'nye sluzhby hrazhdanskoj zashchity MChS Ukrainy : uchebnoe posobyje / V.P. But, V.V. Varenyk. – Cherkassy : ChYRB MChS Ukrainy, 2004. – 133 s.

4. Hryntsyv M.V. Osoblyvosti samorehulyatsiyi maybutnikh psykholohiv yak chynnyk yikhn'oho profesiynoho stanovlennya : dys. ... kand. psykol. nauk : 19.00.07 / M.V. Hryntsyv. – K., 2016. – 262 s.

5. Grishhenko M.V. Osobennosti professional'noj samorealizacii pri podgotovke budushhih policejskih v Ukraine / M.V. Grishhenko // Vestnik po pedagogike i psihologii Juzhnoj Sibiri. – 2016. – № 2. – S. 65-77.

6. Kolobanov A.S. Razvitie sposobnosti k samoupravleniju dejatel'nost'ju u studentov – budushhih pedagogov : diss. ... kand. psihol. nauk: 19.00.07 / A.S. Kolobanov. – Shuja. – 2015. – 222 s.

7. Kolokol'nikova Z.U. Sformirovannost' navykov samoreguljacji i samoorganizacii dejatel'nosti budushhih social'nyh pedagogov / Z.U. Kolokol'nikova, E.R. Alimova // Mezhdunarodnyj zhurnal prikladnyh i fundamental'nyh issledovanij. – 2015. – № 7-1. – S. 121-124.

8. Kudermana E.I. Metodologija psihologicheskogo analiza sub#ekta pravoohranitel'noj dejatel'nosti [Jelektronnyj resurs] / E.I. Kudermana // Sovremennye problemy nauki i obrazovanija. – 2012. – № 6. -[Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupa : <https://www.science-education.ru/pdf/2012/6/465.pdf>

9. Mandrikova E.Ju. Razrabotka oprosnika samoorganizacii dejatel'nosti / E. Ju. Mandrikova // Psihologicheskaja diagnostika. – 2010. – № 2. – S. 87-111.

10. Trofimova I.A. Samoorganizacija kak faktor uspeshnosti dejatel'nosti aspirantov : diss. na soiskanie kand. psihol. nauk : spec. 13.00.08 "Teorija i metodika professional'nogo obrazovanija" / I.A. Trofimova. – 1983. – 158 s.

I.V. Klymenko. Specificity of self-organization of cadets within the program of psychological support during training of police officers. The article presents the results of the study of self-organization as a component of self-regulation for cadets – would-be police officers in the context of the program of psychological support during the period of professional training. It is noted that one of the

factors of psychological readiness for professional activity is self-regulation. It is emphasized that the concept of "personal self-regulation" is wider than the concept of "self-organization". Proceeding from that, self-organization acts as one of the components of personal self-regulation. The purpose of the study was to establish the specifics of self-organization of cadets within the program of psychological support during the training of police officers. The Kharkiv National University of Internal Affairs was the empirical base. The first group consisted of cadets who were not involved in the psychological support program, the second group included cadets who took part in the program. In the study was used the questionnaire of self-organization of activity by O.Yu. Mandrykova. It has been established that the cadets who were involved in the psychological support program have a significantly higher rates on the "Planning", "Fixation" and "Self-organization" scales, which testifies to their higher ability to tactically planning of their work and personal time, greater targeting and perseverance in reaching the outlined plans. The necessity of purposeful psychological and pedagogical influences during training of future cadets, which becomes possible within the program of psychological support, is aimed at, in particular, the formation of skills of tactical planning and strategic goal-setting, planning of plans, determination of purpose and effective structuring of personal time.

Key words: cadets, police officer, program of psychological support, training period, self-regulation, self-organization.

Отримано: 08.01.2018 р.

УДК 159.922.7-053.5

М.В. Кормишев, Г.А. Медянік

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

М.В. Кормишев, Г.А. Медянік. Психологічні особливості дослідження структури мотивації учіння молодших школярів. У статті проаналізовано проблему дослідження структури мотивації учіння молодших школярів. У ході дослідження було визначено методологічні підвалини цієї проблеми, розкрито зміст мотивів, указано їхні характеристики й виокремлено основні типи учбових мотивів. У практичному плані визначено психодіагностичний інструментарій психологічного дослідження, що дозволить створити наукову основу для ефективного дослідження мотивації учіння молодших школярів. За допомогою психологічного аналізу були визначені теоретичні принципи цієї проблеми. Таким чином, мотивація учіння залишається важливим фактором у розвитку мотиваційної сфери молодших школярів

Ключові слова: мотивація учіння, види та якості мотивації учіння, рівні сформованості мотивації, ієрархічність та структурність мотивів.

Н.В. Кормишев, А.А. Медянік. Психологические особенности исследования структуры мотивации учения младших школьников. В статье проанализирована проблема изучения структуры мотивации учебной деятельности младших школьников. В ходе анализа были определены мето-